

SPECIFIEK... Tellen

Guus van Duin, zelf enthousiast vogelaar, is journalist bij Trouw en sinds 1998 freelance medewerker aan SOVON-Nieuws.

Fotó: Guus van Duin

Mijn eerste vogels? In 1978/79: een Keep, in de tuin. Verdond, hij leek op het plaatje in de Petersons van mijn vader. En op 18 maart 1980 had ik mijn eerste excursie met de NJN, in de buurt van de Biesbosch. We trokken braaf schepnetjes door sloten, toen Mark Hoekstein plots zei: 'Hé, een Ringmus.' Daar begreep ik niks van, dat je dat zo snel kon zien. Of hij was gek geworden, óf ik kon het ook gaan leren. Het werd dat laatste. Ik heb heel bewust voor vogels gekozen toen ik een keer baltsende Middelste Zaagbekken had gezien. Die vind ik tegenwoordig eigenlijk al weer iets te opzichtig.

Ben je bioloog?

Ik heb havo gedaan en daarna werd ik dienstweigeraar, op toen nog het Museum voor Volkenkunde in Rotterdam. Ik heb in Rotterdam gewoond, waar ik ook geboren ben, maar op mijn anderhalve vandaan ben gesleurd. Zes jaar Alphen ald Rijn, zeven jaar Valkenswaard, daarna Dordrecht. Daar kwam ik in aanraking met de NJN. Een kleine en redelijk felle club, erg op vogels gericht. Via Mark kwam ik later met het NIOZ in aanraking. Dat leek me aardig. Ik heb er bijna vier jaar gezeten met behoud van Rotterdamse uitkering. Geweldige actie, echt briljant. Ik ging er onderzoek aan stookolieslachtoffers doen, onder de bezielende leiding van Cees Swennen. In ieder geval stond dat in de prachtige brief die hij naar Rotterdam schreef, maar ondertussen zat ik met Mardik Leopold op zee de verspreiding van zeevogels in kaart te brengen. Of op Griend voor Theunis Piersma het benthos te onderzoeken. In het najaar van 1989 ontmoette ik Henk Baptist op Cape Griz Nez. Die had ik al eens ontmoet tijdens de oprichtingsvergadering van de Nederlandse Zeevogelgroep. Hij vroeg: „Zeg Pim, hoe lig jij in

Opperteller op Breskens,

de beste post van Nederland.

Ontdekker van nieuwe soorten.

Erkend digiscoper. Lid van de

dwaalgastencommissie CDNA.

Beroepsvogelaar. Pim Arjen Wolf

(40), de Magneet van Middelburg:

„Een grote bek moet een naam

hebben, klaarlijkkelijk.”

de arbeidsmarkt?” En ik zei: „Nou Henk, gestrekt.” Hij bood me daarop een baan in Middelburg aan als zijn assistent bij de Dienst Getijdewateren. Meetellen op zee en data verwerken. En ook vaak vanuit het vliegtuig tellen. Ik heb voor veel afdelingen gewerkt, maar voor het gemak noem ik het allemaal Rijkswaterstaat; het is dezelfde bak met geld. Ik werk nu min of meer voor een soort onderaannemer, nog steeds op contractbasis voor Rijkswaterstaat. Maar bij die baas zelf, het Delta Project Management Culemborg, heb ik een vaste baan.

Volgens velen leven de tellers Peter Meininger, Sander Lilipaly en Pim Wolf in het Walhalla. Hoe combineer je werk en Breskens?

Veel uren maken op dagen dat je moet werken. Je vrouw een zoen geven als je weggaat: „Schat, ook vandaag zul je weer geen last van me hebben.” Dat houd je nooit oneindig vol, want dan heb je geen relatie meer. En dan heb je ook geen kinderen meer. In mei ben ik heel veel weg. Voordeel is dat ik met weinig slaap toe kan. Dan kan ik voor mijn werk eerst drie uur vogelen. Drie uur kansen, drie uur genieten.

Pim 'who else' Wolf, het Orakel van West-Kapelle, de Magneet van Middelburg. Met die laatste bijnaam is Peter Meininger begonnen. Toen werd Peter op zijn beurt door Norman van Swelm de Beul van Vlissingen gedoopt, omdat hij iets on aardigs had geschreven. En daarop ben ik Norman het Gerucht van Voorne gaan noemen. Het Orakel van West-Kapelle heb ik zelf verzonnen, omdat ik op één dag acht keer gebeld werd of het de volgende dag goed zou vliegen op Breskens of West-Kapelle. Ik vind dat altijd leuk en behandel iedereen daarin als gelijke. Maar

ik moet zeggen: internet scheelt 6 telefoontjes op een avond. Elke avond. Ook een site als www.trektellen.nl is geweldig. Vroeger waren zoveel mensen te besodemieterd om tellingen keurig aan te leveren. En nu gebeurt het elke dag. Ook oude gegevens.

Je ontdekt veel, ook nieuwe soorten voor Nederland.

Dat waren er maar twee. De Audouinsmeeuw en de Westelijke Orpheusgrasmus waren helemaal van mij. Het Wilsons Stormvogeltje was een echte teamprestatie. Die Orpheusgrasmus rouleert nog bij de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna, CDNA. Het nadeel was dat de vogel niet zong, terwijl het onderscheid tussen oostelijke en westelijke een zogeheten 'splitje op zang' is. Het zijn allemaal van die 80-procents kenmerken, met de nodige overlap. Hij is gefotografeerd, gevideod, door honderd man gezien. Als we hem hadden gevangen, was het heel wat makkelijker geweest.

Je zit zelf in de CDNA. Ben je voor deze beoordeling vervangen?

Dat was de eerste vraag die ik zelf gesteld heb, maar ik stem bij deze gewoon mee. De commissie redeneert dat wanneer je een geval indient, je dit zelf al als zeker aanvaardbaar ziet – dat is dus al één plus, en dan moeten er nog zeven bij. In feite wordt de Orpheus door zeven man beoordeeld, in plaats van acht.

Dus al die bijnamen heb je niet voor niks.

Die heb ik voornamelijk omdat ik een grote bek heb. Een grote bek moet een naam hebben, klaarlijkkelijk.

Je bent toch gewoon goed

Uuh ... ja. Daar kan ik niks anders op zeggen dat niet overdreven bescheiden over-

komt. Maar daarbij zij aangetekend dat ik niet altijd goed ben. Dat ik net als iedereen veel fouten maak. Maar dat is mijn stelling: als je niet vijf keer per dag op Breskens iets roept wat iets heel anders blijkt te zijn, heb je niet genoeg gemeld. Je maakt gewoon een x-percentage fouten.

Wat vond je van Magnus Robb over Grote Piepers en Duinpiepers?

Ja. Ik begrijp dat ze in Noord-Holland alleen maar Grote Piepers kunnen vangen, en dat er weinig Duinpiepers doortrekken. Maar ze hebben het mis, ik geloof het gewoon niet. Er worden met die soorten niet heel veel fouten gemaakt in het zuiden. Als ik met Rinse van der Vliet naar dat soort beesten luister, zijn we het altijd eens. Maar misschien is het een andere trekbaan, of toeval. Of gebruiken ze selectieve vangmethoden. Saeftinghe zit vol met Oeverpiepers, maar ze vangen er voornamelijk Waterpiepers. Die laatste slapen met elkaar in het riet en zijn daardoor relatief makkelijk te vangen. Dat doen Oeverpiepers niet, terwijl je overdag juist die het meeste ziet. Ook op Breskens gooiden we ze voorheen op één hoop. Volgend jaar gaan we er veel aan doen, met tapan en zo.

Je houdt je kennis goed op peil

Alula, Dutch Birding, internet. Van Birding World ligt altijd wel een jaargang voor het grijpen. En afhankelijk van het seizoen een stapeltje determinatiekenmerken van meest te verwachten soorten. Dus die Woestijnplevier van laatst is geen toeval. Dat ik hem vind wél, maar als hij dan in mijn kijkerbeeld opduikt, herken ik hem meteen. De alarmbellen gaan rinkelen: er is iets mis met dat beest. Dus ja, het is geluk, maar het is ook afdwingen. Ik heb een geslepen oog, doe lopende-bandwerk. Ik kijk alleen maar naar moeren en bouten, en ik word alleen maar beter in het vinden van die ene moer die niet goed is, of in elk geval anders. Ik zie gewoon ook heel veel vogels, gemiddeld zeker vijf-duizend op een dag. Zo'n plevier: dat ding staat te slapen met zijn kont naar me toe, met zijn kop in zijn rug. En toch zie ik dat hij niet klopt. Het interessante is dat er dan dingen in mijn brein gebeuren. Dat zegt meteen: 'Nog een keer kijken. Er klopt iets niet aan die vogel.' Dan heb ik het nog niet bewust gezien. En ik heb niet echt goede ogen, min vier en min vijf. En

ook van die oudemannen-spaghetti erin. Dat je te lang naar de lucht kijkt en denkt: 'Hé, leuk, bilharzia.'

Je hebt mensen verrukt met het digiscopen, vooral met de Roodkeelstrandloper. Kijken of fotograferen?

Ik kan heel snel kijken, maar ik hecht er heel sterk aan om een geval te documenteren, al was het alleen maar om te vermijden dat je op een gegeven moment te veel gaat vinden. Twee jaar geleden, op de Delingsdijk. Er zit een grotere steltloper, op 70 meter afstand en met knetterend tegenlicht. Ik ben er binnen drie seconden van overtuigd dat het een Siberische Strandloper is. Veel te snel, helemaal fout. Maar ik had er wel al zes platen van gemaakt. Toen ben ik nog een keer gaan kijken. Ik was er nog steeds van overtuigd dat het een Siberische streep was en heb hem op de semafoon gezet. Toen ben ik nóg een keer gaan kijken en ik kon hem 's avonds rustig afpiepen: het bleek een Gestreepte.

Een redelijke vergissing

Nee, niet, stom. Het is wel een aardige les dat ik niet te snel moet zijn. Maar eigenlijk ben ik er niet echt bang voor. Waar gehakt wordt ... Ik schreeuw heel snel, zeker op de telpost. En dat moet ook. Op de afgelopen Dutch Birdingdag lieten Dick Groenendijk en Rob van Bemmelen een opname horen van het langsvliegen van een Roodstuitzwaluw op Breskens. Zo was het aangekondigd, dus iedereen zit te wachten op dat geluid. Je hoort Graspiepers, dan gilt iemand heel hard 'Roodstuitzwaluw'. Je hoort heel even geroezemoes en statieven bijna vallen. Vervolgens gaat er een gelukzalige zucht door de menigte, je hoort nog iemand zeggen 'hij is weg' en is het voorbij. De zwaluw zelf hoor je niet, maar het geheel van langsvliegen wel. En dat hele stuk duurt maar acht seconden, van roepen tot verdwijnen. Dan weet je dat je niet eerst eens op je gemak moet gaan kijken en dan pas moet gaan roepen. Dan ben je zelf wel op tijd, maar die honderd anderen niet.

Hoe gaat vliegend tellen?

We vliegen vanaf Midden-Zeeland, met een Cessna 172 of een Piper Navajo. Als de wind niet harder is dan kracht zes. We vliegen drie vaste routes, eens per twee maanden in een periode van 20 dagen.

Een langs de kust tot aan Borkum, heen op 5 mijl, terug op 1 mijl uit de kust. Een andere gaat richting Doggersbank. En bij de derde pakken we meer de centrale Noordzee, met de oestergronden. We doen alleen het Nederlands continentaal plat, waar onze baas de beheerder van is. Je telt door op een gestandaardiseerde manier naar beneden te kijken, in stroken van 100 meter onder een hoek van 45 graden. En dan spreek ik alles in wat ik zie. Begintijd, eindtijd, bij een keerpunt een scherpe bocht, recht hangen, en dan een nieuwe telling van bijvoorbeeld 41 seconden. Of 34. Je hebt heel snel tegenlicht dus je kijkt maar aan één kant van het vliegtuig. Je houdt ook niet alles uit elkaar. Alk/zeekoet is zo'n categorie, en dat maakt het beleven gewoon minder. Je cirkelt wel eens om een groepje dolfinen, maar daar neem je niet ook echt de tijd voor. De Brilzee-eenden die we laatst fotografeerden, daar vlogen we maximaal vier minuten omheen. We gingen iets naar beneden, 300 voet op zijn laagst. Veiligheid is ook wat waard namelijk. Verder vlieg je op 500 voet hoogte, 1200 kilometer op een dag, met 230 kilometer per uur. Dan ben je gaar. Het is leuk, maar het is ook wel een dag binnen zitten.

Er zijn dit jaar al meer dan 1000 Bruinwissen gezien. Winst of verlies?

Winst, altijd winst. Ik ben geen Duitser. Toen er in 1991 Jan-van-Genten op Helgoland overzomeren, waren wij helemaal enthousiast, maar de Duitsers raakten in mineur. Want dat zij Jan-van-Genten kregen op die steen, betekende dat het in Schotland wel heel slecht moest gaan, meenden ze. Ik ga ervan uit dat zulke verschuivingen winst betekenen. Als Zwartkopmeeuwen in het Deltagebied gaan broeden, doen ze dat niet omdat ze in de Oekraïne op hun kop krijgen, maar doordat er in de delta iets gebeurt waardoor dat kan.

Zeeland is een goede vogelprovincie

En dat is al heel lang duidelijk. De laatste 25 jaar vooral doordat Peter Meininger een heel fanatieke vogelaar is. Hij is de grote aanjager van de telprogramma's geweest. Broedvogels, maandelijks watervogeltellingen, midwintertelling, alles werd gedekt. Oorspronkelijk was er een telprogramma, opgezet door Gerard Slob. Dat was van SBB, maar Peter heeft

dat enorm naar Rijkswaterstaat toegehaald. Hij heeft het georganiseerd, met een heleboel vrijwilligers, en langzaam maar zeker is er binnen Rijkswaterstaat een omslag geweest naar professionals. Vrijwilligers kun je niet afrekenen en het is wel een zwaar programma. Wij doen de hele delta elke maand op watervogels en elk broedseizoen op kustbroedvogels.

Op Breskens sta je met Walcheraars en Zeeuws-Vlamingen

Walcheren heeft iets eigenaardigs grootsteds vergeleken met andere delen van Zeeland. Dat uit zich bijvoorbeeld in het achter zeldzaamheden aanjagen. Vogelaars uit grote steden hebben dat vaak ook. Die van buiten de stad zijn meer bezig met hún Kievit, hún Grutto, hún Veldleeuwerik, de nestkast bij de burens. Allemaal waardevol, maar niet helemaal mijn ding. Kijk, ik heb het grote voordeel dat ik al die half tegen het onderzoek aanhangende dingen in mijn werk kwijt kan. Dus kan ik prettig de flierefluiter uithangen als ik er zin in heb. Dat geeft een ontzettende vrijheid. Ringen aflezen, trek-tellen, leuke steltlopers zoeken, allemaal liefdewerk oud papier.

En het geloof?

Daar is geen groot verschil in. Dat gaat in het Zeeuwse vogelaarswereldje harmonieus samen. Er maakt niemand een probleem van als iemand atheïst is, of gereformeerd. Dat je dan op zondag absoluut niet komt tellen. Een wandeling in de achtertuin, waarbij er ook nog wel eens een verrekijker meegaat, maar verder, nee. Maar de Zeeuwse gereformeerden maken er ook geen probleem van dat ik overtuigd heiden ben. We zijn heel principieel, maar ik vind hun offer nogal zwaar.

Oostenwind, 120 man op de post. Gezellig?

Dat is te veel, maar bij die 120 zitten er wel altijd een paar die ik graag mag. En ik ben vrij goed in het maken van mijn eigen ruimte. Dat is ook een beetje mijn al dan niet opgedrongen rol op de post. „Pim, die mensen staan wel erg in de weg. Kan jij daar niet even wat aan gaan doen?” Aan dingen als populariteitswedstrijden doen we sowieso niet. Ik wil een goede telling en veel zien. Maar ik wil ook wel dat ze het allemaal zien. Als er iets leuks aankomt, wil ik ook dat Vogelwerkgroep Uffelte, die om half 3 's nachts vertrokken is, in ieder geval een kans heeft om die vogel te vinden.

Veel mensen staan daar maar.

Dat is hun keus. Ze dragen geen bal bij, maar ze hebben wel een goede dag. Ook al zien ze maar de helft van de soorten die geroepen worden. Ik denk dat ze mijn dag niet eens mee willen maken: tien-duizenden graspiepers wegtikken, en niet omdat ik dat zo'n inspirerende soort vind. Maar ik geloof in de macht van het getal en 387.000 graspiepers goed geteld is

beter dan 386.000 geschat. Maar ik heb er liever 40.000, dan heb je ook nog de kans om iets anders te zien.

Er is plots concurrentie met de Kamperhoek

Ideaal, bliksemafleider. Vogelwerkgroep Uffelte kan voortaan gewoon naar de Kamperhoek. Dat is ook het mooie van internet. Stel dat je graag Smellekens wilt zien, dan ga je toch naar de Eemshaven. Gemiddeld net zover als Breskens. Je hebt er de Waddenzee, de Lauwersmeer. Dat heeft ook het voordeel dat het rustiger wordt. Ik ben meestal redelijk sociaal en verlies nogal wat tijd met gesprekjes.

Je bent politiek bewust. Had je niet liever Boris geheten?

Maar dan wel Alexander Boris de Pfeffel Johnson, de Britse politicus. Maar nee, niet die Nederlandse Boris. Daar hoor ik niet bij. Alleen die krullen al. Hij is te weinig radicaal. En om de naam Pim heb ik mijn ouders bijna een proces aangedaan, want ik kom én uit Rotterdam én ik heet Pim. Dat waren slechte jaren, vooral toen hij nog leefde. Ik heb vaak de neiging gehad om aan alle graffiti met de leuze 'Pim is dood' de woorden 'Nee hoor' toe te voegen. Dat zo'n voornaam een handelsmerk van iemand wordt, dat is ook zo wonderlijk. En dat je je toch meteen aangesproken voelt. Het is nog steeds niet weggeëbd. Ik ben erg tegen Geert Wilders. Die man onderbouwt niets. Ik hoor kreten, ik hoor een heel slechte kroeg op vrijdagavond na sluitingstijd. Lallende boeren. Zonder disrespect voor de boeren overigens. Een belangrijk verschil met Fortuyn is dat die over een ferme dosis humor beschikte, daar kun je Geert Wilders niet op betrappen. Hij neemt zichzelf te serieus. Gevaarlijk. Fortuyn was sowieso een echt stadsmens. Wilders waarschijnlijk minder, maar het is niet te merken. Enige verantwoordelijkheid voor landschap en milieu: het is hem vreemd. Maar ik verwacht dat als hij wat zegt, dan is het dat het allemaal te veel geld kost en het de economie in de weg staat.

Welke soort wil je nog ontdekken?

Afgezien van de Dunbekmeeuw? Ik zou toch wel heel graag een Mongoolse Plevier ontdekken. Om verschillende redenen: het is een steltloper, ik heb hem nog nooit gezien, het is een super-langeafstandstrekker, en zelfs als je een vrouwtje hebt, ziet het er nog geweldig uit. Ik zou hem ontdekken op Battenoord, waar ik de Woestijnplevier ontdekte, of op de slikken van Flakkee. Maar het leuke is dat hij altijd op een andere plek zit dan je verwacht. En het is ook altijd iets anders. Ik kan nou wel gaan zoeken naar een mongool, maar dan zal je zien dat ik een of andere pieper ontdek. Lekker Zeeuws, Bløf: 'Je zoekt zelden wat je vindt'.

Guus van Duin

